

Zdravotnické a sociální služby pro seniory

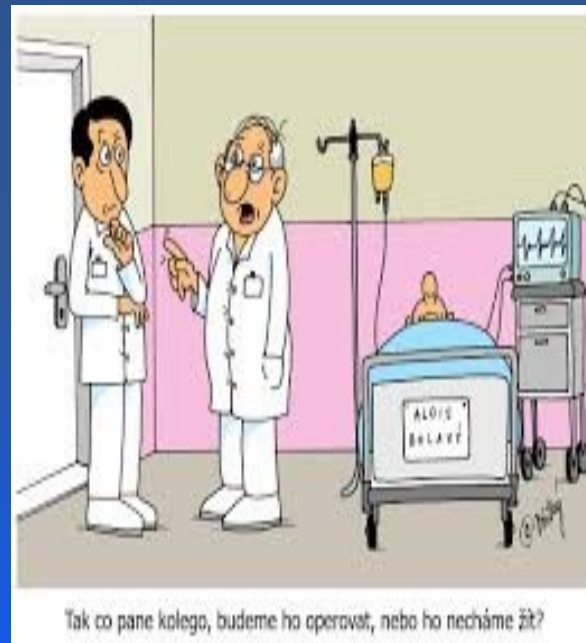

*Štěstí je poznat v mládí předností stáří.
A stejné štěstí je udržet si ve stáří
předností mládí.*

J. W. Goethe

Současné formy péče o starého člověka

- Rodina
- Zdravotní služby
- Sociální služby

Péče o starého člověka v rodině

Optimální způsob péče o seniory je setrvání v domácím prostředí za současné podpory a péče jeho rodiny.

Přináší posilování vzájemných vazeb, pocitu sounáležitosti.

Moderní doba přinesla odklon od rodiny, důraz na individualitu jejích členů, partneři pracují, generace nebydlí společně, model pečující rodiny byl ve 2. polovině 20. století narušen a péče o seniory je záležitostí institucí.

Péče o starého člověka v rodině

Současná moderní rodina

je velmi křehká

a společné soužití

generací je výjimečné.

Péče o starého člověka v rodině

Možnosti péče v rodině:

- trvalá péče
- intermitentní péče
- sousedská pomoc
- seniorská svépomoc
- zdravotní a sociální služby
- respitní péče

Péče o starého člověka v rodině

Nejčastější bariéry v péči o seniory v rodině:

vzdálenost bydliště, povinnosti ke členům vlastní rodiny, pracovní povinnosti, špatné vztahy, nedostatečné kompetence.

Dlouhodobá péče o seniora představuje vysokou zátěž, může vést ke zhoršení vztahů v rodině, ke ztrátě přátel, ke společenské izolaci, k rozvoji zdravotních a ekonomických problémů.

Budoucnost péče o starého člověka

Je týmovou, multidisciplinární, multiresortní záležitostí a považujeme ji za celospolečenskou otázku.

Cíl:

zachovat v co největší míře zdraví seniorů a schopnost žít kvalitní a nezávislý život ve svém přirozeném prostředí.

Důraz je kladen na rozvoj neinstitucionální a komunitní péče.

Budoucnost péče o starého člověka

Vzhledem k demografické situaci dochází k výrazné geriatrizační medicíny » je třeba seniorům přizpůsobit zdravotnická zařízení, charakter péče i spektrum zdravotních a sociálních služeb.

Nastal odklon od biomedicínckého chápání stáří, stáří je chápáno jako sociální status, kdy dochází k poklesu životního standardu a omezení sociálních kontaktů.

Zákl. trendem tohoto přístupu je udržet seniora v přirozeném prostředí a vytvořit služby, které by satureovaly jeho specifické potřeby.

Principy péče o starého člověka

Principy péče byly deklarovány již 1982
na Vídeňském sympoziu o stáří a stárnutí:

- **demedicalizace** = akcent na kvalitu života seniora, přirozenost prostředí, autonomii,
- **deinstitutionalizace** = priorita ošetř. v dom. prostředí, podpora integrace seniora do spol.,
- **desektorizace** = multidisciplinární týmová práce, propojení zdrav., soc.služeb, rodin. a profes.péče,
- **deprofesionalizace** = podpora rodiny, sousedské pomoci, seniorské svépomoci a dobrovolnictví.

Zajištění péče o starého člověka

V oblasti péče o seniory dominují zdravotní a sociální služby.

Primární odpovědnost za dostupnost služeb má stát (ministerstvo zdravotnictví a ministerstvo práce a sociálních věcí).

Koordinace a organizace služeb je zajišťována na regionální úrovni.

Geriatrická péče

Důsledkem a projevem poklesu zdraví ve stáří jsou:

- **manifestace chorob související s poruchami regulace somatické, psychické i imunitní**
- **opakované dekompenzace zdravotního a funkčního stavu seniorů se stále nižší tolerancí zátěže**
- **klesající schopnost zvládat dekompenzaci jednoho či více orgánů a zotavit se**
- **progredující geriatrická deteriorace a křehkost**

Geriatrická péče

Geriatrická péče zahrnuje:

- znalosti involučních změn a geriatrických zvláštností
- důsledné propojení diagnostiky a léčby chorob s hodnocením potenciálu zdraví a funkčního stavu seniorů
- cílevědomou podporu zdravím podmíněné kvality života, sociální role, autonomie a důstojnosti seniorů
- snahu nahradit cestování křehkého seniora za službami soustředěním služeb kolem něho
- snahu začlenit rodinu pacienta do léčebně/ošetrovatelských programů

Geriatrická péče

klasifikace

1. Primární (praktický lékař, sestra, geriatrická sestra)
2. Ambulantní (ambulantní služby specialistů, geriatrická ambulance, domácí péče - homecare)
3. Intermediální (denní nemocnice, denní rehabilitační centra, domovinky, denní stacionáře)
4. Ústavní
  - krátkodobé (nemocnice, akutní geriatrická odd. geriatrické jednotky, gerontopsychiatrie)
  - dlouhodobé (LDN, zařízení následné péče, ústavy sociální péče, domovy pro seniory)

Primární geriatrická péče

1. Ordinace praktického lékaře

dříve péče poskytovaná geriatrickou sestrou
(Od 70. let 20. století probíhala návštěvní služba geriatrických sester v rámci primární prevence pod dohledem obvodního lékaře.

System se rozpadl 1991,
geriatrické sestry zanikly.

Ambulantní geriatrická péče

2. Ambulantní geriatrická péče

- geriatrické ambulance,
- ambulantní služby specialistů,
- domácí péče

Ambulantní geriatrická péče geriatrické ambulance

- vznikaly nejprve při LDN, později při geriatrických odděleních nemocnic.

Geriatrická ambulance je ambulancí nemocničního geriatrického odd. a představuje základnu geriatrického týmu pro konziliární složky hospitalizovaných i ambulantních pacientů.

Ambulantní geriatrická péče geriatrické ambulance

Hlavní zaměření na:

- problematiku pádů ve stáří,
- kognitivní poruchy,
- aterosklerózu,
- hypertenzi,
- diabetes mellitus,
- hyperlipoproteinémii.

Ambulantní geriatrická péče geriatrické ambulance

Léčebně preventivní péče:

- diagnostika soběstačnosti a závislosti,
- psychosociální hodnocení,
- komplexní léčba,
- diagnostika a léčba specifických věkových syndromů,
- vyhodnocení zdravotního a funkčního stavu seniorů,
- řešení zdrav.- soc. problematiky (zanedbávání, týrání),
- dispenzarizace rizikových geriatrických pacientů (zejména multimorbidních).

Ambulantní geriatrická péče geriatrické ambulance

Organizačně metodické činnosti:

- koordinace léčebné péče akutní a následné,
- spolupráce s občanskými iniciativami, orgány státní správy a samosprávy při řešení péče o seniory

Ambulantní geriatrická péče geriatrické ambulance

Konziliární a poradenská činnost:

- pro příslušníky pečujících rodin,
- pro ošetrovatelské týmy,
- na vyžádání odborníků ostatních lékařských oborů,
- výuková činnost pro střední, vyšší a vysoké školy.

Ambulantní geriatrická péče specializovaná odborná péče

Specializovaná ambulantní odborná péče:
Velká část klientely osoby nad 60 let,
zejména obory:

- vnitřní lékařství,
- urologie,
- oční,
- neurologie,
- dermatovenerologie.

Ambulantní geriatrická péče domácí péče

- Vždy levnější než péče na lůžku, umožňuje klientovi péči v domácím prostředí při akutních i chronických zdravotních problémech.
- Zřizovatelem může být stát, nestátní, neziskové organizace i fyzické osoby.
- Obsah péče:
ošetřovatelská péče kvalifikovanou sestrou v domácím prostředí.
- Cíle péče:
zachování a zlepšení soběstačnosti, zlepšení či udržení kvality života, zmírnění chorobných příznaků.

Ambulantní geriatrická péče domácí péče

- **Náhrada nebo oddálení hospitalizace na lůžkovém oddělení.**
- **Je poskytována na doporučení praktického lékaře pro dospělé, odborného nebo ústavního lékaře.**
- **Předpokladem je dostupnost domácí péče nejméně 14 hodin denně 7 dnů v týdnu. Rozsah péče 3krát denně po 1 hodině.**
- **Je hrazena z prostředků zdravotního pojištění.**
- **Nadstandardní služby jsou poskytovány za úhradu.**

Ambulantní geriatrická péče domácí péče

Podmínky poskytování:

- stabilizovaný klinický stav klienta,
- domácí prostředí umožňující poskytovat péči,
- dostupnost zdravotních a sociálních služeb.

Geriatrická péče intermediální

3. Semimurální geriatrická péče (intermitentní =přechodová):

- centra denních služeb,
- denní stacionáře,
- týdenní stacionáře,
- odlehčovací služby
- respitní péče max. 3měsíce

Geriatrická péče ústavní

4. Ústavní geriatrická péče

- **Krátkodobá**
  - lůžková oddělení nemocnic,
  - geriatrická oddělení,
  - geriatrické jednotky,
  - gerontopsychiatrie
- **Dlouhodobá**
  - LDN,
  - zařízení následné péče,
  - domovy pro seniory,
  - domovy se zvláštním režimem,
  - domovy pro osoby se zdravotním postižením,
  - hospice.

Krátkodobá ústavní geriatrická péče nemocniční geriatrická oddělení

- 50. - 60. léta 20. stol. » vznik tzv. interen 2. typu, kde doléčování dlouhodobě nemocných + suplování sociálních služeb.
- 1983 » lůžková základna léčeben dlouhodobě nemocných, obor geriatric tak ztotožněn pouze s dlouhodobou péčí, ošetřovatelstvím a sociální problematikou.
- Po roce 1990 » v ČR rozvoj geriatrických lůžkových oddělení (geriatrická nemocniční oddělení se poprvé objevila ve 40. letech 20. stol. ve Velké Británii).

Krátkodobá ústavní geriatrická péče nemocniční geriatrická oddělení

- Pacienti jsou přijímáni k hospitalizaci z terénu nebo překladem z jiných oddělení k účelnému zvládnutí časných stádií chorob (ne k následné dlouhodobé péči).
- Pracoviště má úzkou návaznost na konziliární služby, je nutné umístění uvnitř nemocničního areálu.
- Součástí pobytu je komplexní geriatrické hodnocení.
- Společná pro všechny typy geriatrických oddělení je nadstandardní znalost atypické geriatrické problematiky.

Krátkodobá ústavní geriatrická péče nemocniční geriatrická oddělení

- **Základní metodou práce je rehabilitační přístup multidisciplinárního týmu, diagnostika a terapie s ohledem na kvalitu života a stav soběstačnosti.**

Úkol:

- **Co nejúčelnější zvládnutí dekompenzace zdravotního a funkčního stavu u multimorbidních geriatrických nemocných ohrožených komplikacemi a nepříznivou prognózou včetně ztráty soběstačnosti.**
- **Propouštěcí proces je cíleně plánován.**

Krátkodobá ústavní geriatrická péče - nemocniční geriatrická oddělení

- Typy geriatrických oddělení:
- akutní geriatrická nemocniční odd.,
- subakutní - funkčně diagnostická odd.,
- geriatrická rehabilitační oddělení,
- specializované geriatrické jednotky (iktové, ortopedické apod.),
- gerontopsychiatrická oddělení.

Nejčastější důvody hospitalizace geriatrických pacientů:

- po operačních zákrocích,
- onemocnění kardiovaskulárního systému,
- mozkový iktus,
- diabetes mellitus,
- onemocnění respiračního systému,
- onemocnění trávicího systému.

Krátkodobá ústavní geriatrická péče - nemocniční geriatrická oddělení

Geriatrický pacient a multidisciplinární tým:

- pacient,
- rodina pacienta,
- lékař, všeobecná sestra,
- sociální pracovník,
- klinický psycholog,
- fyzioterapeut, ergoterapeut,
- dobrovolník aj.

Vzájemný respekt a partnerský vztah jsou základním předpokladem kvalitní péče.

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče - zařízení následné péče - LDN

Léčebny pro dlouhodobě nemocné

Stabilizovaný stav, nepředpokládající zlepšení do 3 měsíců.

Potřeba ošetrovatelské péče více než 3 hodiny denně.

Péči o nemocného nelze nahradit ambulantní péčí nebo home care.

Často doživotní ošetrování, vysoký podíl terminální péče.

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče

- zařízení následné péče – lůžka rehabilitační

Následná péče rehabilitačně rekonvalescentní je poskytovaná především v LDN.

Těžištěm je:

- rehabilitace,
- rekondice,
- rekonvalescence

Cíl :

- návrat seniora do běžného života či zlepšení jeho soběstačnosti, schopnost nezávislého života.

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče - zařízení následné péče – lůžka ošetrovatelská

Ošetrovatelská oddělení

Indikace:

**potřeba oš. péče, je stanovena dg. a léčeb. postup
s důrazem na ošetrovatelství, stav nemocného je stabilizovaný.**

**Speciální pozornost: dekubity, imobilizační syndrom,
inkontinence, demence.**

Cíl:

**udržení či zlepšení stávajícího stupně soběstačnosti a kvality
života, zachování důstojnosti.**

Financování:

**ošet. a zdrav. péče ze zdrav. pojištění, hotelové služby ze soc.
resortu + spoluúčast nemocného.**

Geriatrize nemocničních služeb

▪ Neovlivitelné faktory

- nárůst populace seniorů
- vyšší prevalence chorob ve stáří

▪ Ovlivnitelné faktory

- prodlužování ošetrovací doby
- nadbytečné čekání na zajištění péče po propuštění
- časté rehospitalizace či překlady multimorbidních a multidisciplinárních nemocných
- tendence k ambulantním výkonům především u mladší populace
- hospitalizace jako náhradní neúčelné řešení sociální situace

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče

- domovy pro seniory

- Nejrozšířenější forma ústavní péče, zajišťují komplexní pečovatelskou, ošetrovatelskou a lékařskou péči.
- Pro seniory, kteří potřebují komplexní péči, kterou jim nemůže zajistit rodina ani pečovatelská či jiná služba.

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče

- domovy pro seniory

- Transformace z domovů důchodců a penzionů pro důchodce.
- Přijetí pouze se souhlasem klienta.
- Možné přechodné pobyty při respitní péči (do 3 měs.).
- Obyvatel hradí část nákladů
- úhrada za bydlení, stravu, služby.

Domov pro seniory

dle § 49 zákona č. 108/2006 Sb.

Domovy pro seniory

V domovech pro seniory se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost zejména z důvodu věku, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby.

- a) poskytnutí ubytování,
- b) poskytnutí stravy,
- c) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- d) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- e) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- f) sociálně terapeutické činnosti,
- g) aktivizační činnosti,
- h) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče - hospic -

- zvláštní forma ošetrovatelského ústavu, který zabezpečuje i respitní péči (neboli odlehčovací služby),
- vždy nestátní lůžkové zdravotnické zařízení,

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče - hospic -

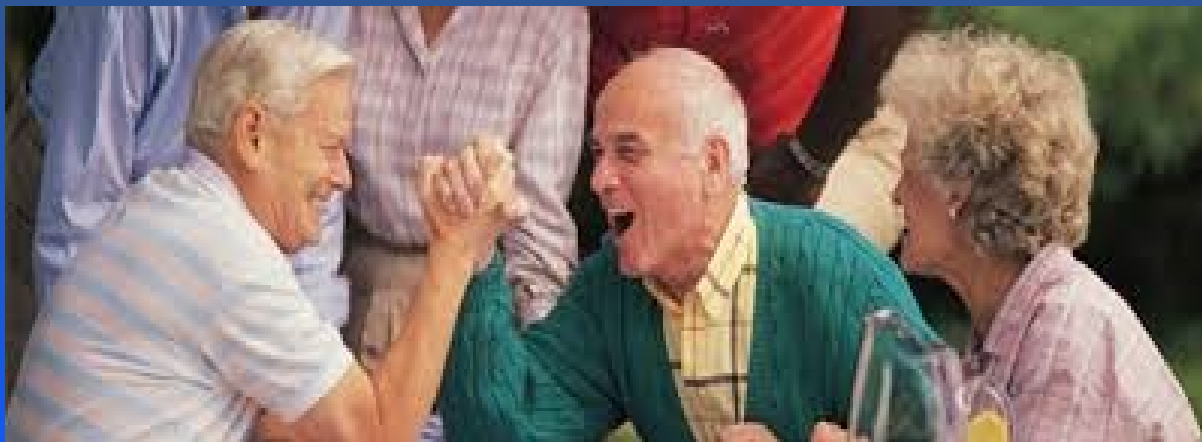
HOSPIC (hospitál) » útulek pro pocestné;
způsob péče o umírající prováděný v instituci (hospici),
stacionáři nebo doma, s cílem kvalitně žít až do konce.

- poskytuje péči klientům s progredujícím onemocněním,
- na péči se mohou podílet i osoby blízké
- vysoký standard vybavení i péče
- klient by měl znát svůj stav i způsob péče.

Dlouhodobá ústavní geriatrická péče

Trendy ve vývoji dlouhodobé ústavní péče:

- vzor v zahraničních zkušenostech,
- vytváření seniorských center, které budou poskytovat služby v domácnostech a zároveň poskytovat péči na ošetřovatelském oddělení,
- nahrazování velkých center pro několik stovek klientů komunitními projekty pro cca 10 osob,
- využití moderních technologií a kompenzačních pomůcek, včetně dálkového sledování.

Sociální služby

Zákon 108/2006 Sb., o sociálních službách

§ 32 Sociální služby zahrnují:

- a) sociální poradenství,
- b) služby sociální péče,
- c) služby sociální prevence.

Sociální služby

§ 33 Formy poskytování sociálních služeb:

Sociální služby se poskytují jako služby pobytové, ambulantní nebo terénní.

1. **Pobytovými službami se rozumí služby spojené s ubytováním v zařízeních sociálních služeb.**
2. **Ambulantními službami se rozumí služby, za kterými osoba dochází nebo je dopravována do zařízení sociálních služeb a součástí služby není ubytování.**
3. **Terénními službami se rozumí služby, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.**

Sociální služby

§ 34 Pro poskytování sociálních služeb se zřizují tato zařízení sociálních služeb:

- a) centra denních služeb,
- b) denní stacionáře,
- c) týdenní stacionáře,
- d) domovy pro osoby se zdravotním postižením,
- e) domovy pro seniory,
- f) domovy se zvláštním režimem,
- g) chráněné bydlení,
- h) azylové domy,

Sociální služby

- i) domy na půl cesty,
- j) zařízení pro krizovou pomoc,
- k) nízkoprahová denní centra,
- l) nízkoprahová zařízení pro děti a mládež,
- m) noclehárny,
- n) terapeutické komunity,
- o) sociální poradny,
- p) sociálně terapeutické dílny,
- q) centra sociálně rehabilitačních služeb,
- r) pracoviště rané péče,
- s) intervenční centra,
- t) zařízení následné péče.

Kombinací zařízení sociálních služeb lze zřizovat mezigenerační a integrovaná centra.

Sociální služby

§ 35 Základními činnostmi při poskytování sociálních služeb jsou:

- a) pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu,
- b) pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí podmínek pro osobní hygienu,
- c) poskytnutí stravy nebo pomoc při zajištění stravy,
- d) poskytnutí ubytování, popřípadě přenocování,
- e) pomoc při zajištění chodu domácnosti,
- f) výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti,

Sociální služby

- g) sociální poradenství,
- h) zprostředkování kontaktu se společenským prostředím,
- i) sociálně terapeutické činnosti,
- j) pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí,
- k) telefonická krizová pomoc,
- l) nácvik dovedností pro zvládnutí péče o vlastní osobu, soběstačnosti a dalších činností vedoucích k sociálnímu začlenění,
- m) podpora vytváření a zdokonalování základních pracovních návyků a dovedností.

Sociální služby

§ 39 Osobní asistence

Osobní asistence je terénní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

Služba se poskytuje bez časového omezení, v přirozeném sociálním prostředí osob a při činnostech, které osoba potřebuje.

Ideální způsob kompenzace, kdy klient může zůstat v domácím prostředí a asistent mu napomáhá v úkonech, které sám nezvládá.

Financování

» granty, sponzorství, sám klient.

Sociální služby

§ 40 Pečovatelská služba

Pečovatelská služba je terénní nebo ambulantní služba poskytovaná osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu věku, chronického onemocnění nebo zdravotního postižení, a rodinám s dětmi, jejichž situace vyžaduje pomoc jiné fyzické osoby.

Služba se poskytuje ve vymezeném čase v domácnostech osob a v zařízeních sociálních služeb.

Pečovatelská služba poskytuje péči v domácím prostředí, je placená, zahrnuje sociální ošetřovatelství, péči o domácnost, asistenční služby a stravování.

Pečovatelské služby » zřizovateli jsou obce nebo nestátní neziskové organizace.

Nejvíce jsou využívána střediska osobní hygieny, prádelny a jídelny.

Sociální služby

§ 41 Tísňová péče

Tísňová péče je terénní služba, kterou se poskytuje nepřetržitá distanční hlasová a elektronická komunikace s osobami vystavenými stálému vysokému riziku ohrožení zdraví nebo života v případě náhlého zhoršení jejich zdravotního stavu nebo schopností.

Sociální služby

- poskytovatelem služby je dispečink tísňové péče
- zabezpečuje v krizové situaci poskytnutí okamžité odborné pomoci, kterou si klient přivolá stisknutím tísňového tlačítka
- odborná pomoc je nepřetržitá (24 hodin denně, 7 dnů v týdnu)

Sociální služby

Uživatelé služby

- osamělí senioři
- osoby se zdravotním postižením
- osoby v nepříznivé životní situaci, ohrožené zdravotními a sociálními riziky
- rodiny seniorů a zdravotně postižených občanů
- osoby pečující o seniory a zdravotně postižené občany
- subjekty poskytující sociální a zdravotní služby seniorům a zdravotně postiženým občanům (obce, městské části, komunity)

Sociální služby

Kritéria pro poskytnutí služby

- osoby starší 60 let
- osoby mladší 60 let zdravotně postižené
- osoby osamělé
- odlehlé bydliště, které působí značnou psychickou zátěž
- snížené schopnosti v oblasti osobní péče a péče o domácnost (zdravotním postižením, psychosomatickými obtížemi, sníženou hybností, stářím)

pro přijetí žádosti je využíváno stanovisko regionálních a obecních sociálních odborů, kdy často je služba zavedena na jejich žádost

<http://socialnipece.brno.cz>

Sociální služby

Dobrovolnictví

- je svobodně zvolená činnost vykonávaná ve prospěch druhých bez nároku na odměnu.

Národní dobrovolnické centrum Hestia, metodické a vzdělávací centrum, realizuje projekty pro profesionální dobrovolnictví, spolupracuje s dalšími centry v ČR.

www.hest.cz

Sociální služby

Dobrovolník je

- člověk s vyvinutým citem pro potřeby okolí
- člověk, který chce změnit věci, se kterými není spokojen
- člověk, který se odhodlá k zapojení do činností, které jsou nedostatečně zajišťovány např. státními institucemi
- člověk, který neváhá obětovat svůj čas, energii a schopnosti pro druhé

Dobrovolník ve zdravotnických i sociálních zařízeních může pomoci klientovi vyplnit dlouhý čas, doprovázet ho na vyšetření, připravovat aktivity, které mu ulehčí pobyt a přispět tak ke zlepšení psychosociálních podmínek.

Sociální služby

Význam služeb sociální péče

- spočívá v integračním působení, jež umožňuje kvalitněji a důstojně žít osobám, které by jinak měly vážné problémy nebo by byly ze společnosti vyloučeny
- zvyšuje nezávislost a samostatnost při rozhodování o životě
- napomáhají rozvoji vztahů v komunitě
- přispívají k vytvoření nových pracovních míst

Sociální služby

Obecné principy služeb sociální péče

- **důstojnost**
- **soukromí**
- **nezávislost**
- **volba**
- **právo**
- **naplnění**
- **zplnomocnění**

*Cestou pohostinnosti, zdvořilosti
a přátelství,
se v člověku setkáváme
s člověkem.*

Děkuji za pozornost